

Datum: 6 december 2018

Onderwerp: Reactie Werkgroep Kind in azc op Reactie rapport
'Leefomstandigheden van kinderen in asielzoekerscentra en gezinslocaties'

Geachte Staatssecretaris Harbers,

Hartelijk dank voor uw schriftelijke reactie op het rapport 'Leefomstandigheden van kinderen in asielzoekerscentra en gezinslocaties'. De Werkgroep Kind in azc heeft dit met belangstelling gelezen.

We zijn verheugd dat u bereid bent verbeteringen door te voeren om de leefomstandigheden van kinderen in azc's en gezinslocaties te verbeteren.

In uw reactie lezen wij enkele veelbelovende stappen en aanknopingspunten. We missen hierbij veelal wel een toezegging op toereikend budget om verbeteringen daadwerkelijk mogelijk te maken.

Daarnaast ontbreken op enkele belangrijke aanbevelingen uit het onderzoek concrete toezeggingen.

Zoals u ook in uw brief aangeeft, is het gros van de aanbevelingen gericht aan twee partijen; een deel van de aanbevelingen raakt aan beleid en regelgeving en is primair gericht aan het ministerie van Justitie en Veiligheid, met het COA als uitvoerende organisatie. Een ander deel is direct gericht aan het COA, of aan het COA en haar samenwerkingspartners.

Aanbevelingen gericht op het COA

Met het COA is de Werkgroep op een prettige manier in gesprek en wij hebben zeker de indruk gekregen dat zij een aantal verbeteringen voor de leefomstandigheden van kinderen in gang hebben gezet en dat zij hun beleid ten aanzien van de leefomstandigheden van kinderen verder willen verbeteren. Echter, het COA is uitvoerder en kan sommige veranderingen – denk aan activiteiten voor kinderen en jongeren, vergroten en/of verbeteren van aanbod ouderschaps- en opvoedingsondersteuning, weerbaarheidstrainingen, betere toegang tot zorg- en (speciaal) onderwijs- alleen verder uitbouwen in samenwerking met anderen en met voldoende budget en/of een concrete opdracht.

- Wij roepen u daarom op extra budget ter beschikking te stellen aan het COA om de gewenste maatregelen, zoals die uit het onderzoek naar de leefomstandigheden van kinderen in azc's als ook het AMIF traject 'Verbeteren leef- en speelomgeving' komen, ook daadwerkelijk te kunnen realiseren.

Aanbevelingen die raken aan regelgeving en beleid en daarom primair gericht zijn aan het ministerie van Justitie en Veiligheid

Om de opvolging van de aanbevelingen uit het onderzoeksrapport inzichtelijker te maken hebben wij vlak na de presentatie van het onderzoek een Manifest opgesteld, met daarin de 10 belangrijkste punten die gericht zijn aan uw ministerie. In ons Manifest (zie bijlage) hebben wij met behulp van smileys aangegeven in hoeverre er reeds aan de opvolging van de aanbevelingen is voldaan.

Hieronder geven wij per aanbeveling een korte toelichting en doen wij enkele aanbevelingen om de opvangsituatie in lijn te brengen met de rechten van het kind.

1. Geef ieder gezin een eigen woonruimte zodat ze een zo normaal mogelijk gezinsleven kunnen hebben. Verlaag hiervoor de bezettingsgraad.

U schrijft: Het programma van eisen voor woon- en slaapruijnte van bewoners is afgestemd op de tijdelijke aard van de opvang, gelijk voor azc's en gezinslocaties en als zodanig opgezet en gebudgetteerd. Dat betekent dat gezinnen met elkaar een douche, keuken en toilet delen.

Dit moet beter: een asielzoeker hoort binnen 6 maanden van de IND of hij een verblijfsvergunning krijgt. Deze termijn duurt wettelijk maximaal 6 maanden, maar de wet geeft mogelijkheden om de beslistermijn te verlengen tot maximaal 18 maanden. Dit gebeurt vaak, bijvoorbeeld omdat er meer onderzoek gedaan moet worden of omdat de capaciteit van de IND niet toereikend is. Bovendien zijn er ook beroepsmogelijkheden. Momenteel zien we door het tekort aan capaciteit van de IND zelfs een wachttijd voor de asielprocedure van een jaar. Al die tijd verblijven kinderen in een azc. Anderhalf jaar in een azc is geen uitzondering. Azc's zijn afgestemd op tijdelijk verblijf. Er zijn ook veel kinderen die al tussen de vijf en tien jaar op een azc of gezinslocatie wonen. Tijdelijk verblijf gaat dus (helaas) heel vaak niet op. En juist de gezinslocaties, waar kinderen vaak lang verblijven, zijn zo somber mogelijk gemaakt, incl. vrijheidsbeperking.

- Deze kinderen verblijven gemiddeld een groot deel van hun jeugd in een azc. Privacy en gezinsleven zijn voor ieder kind heel belangrijk. Wij roepen u daarom op de bezettingsgraad per azc te verlagen.

Uit het onderzoek blijkt dat er grote verschillen zijn tussen de locaties. Van de tien onderzochte locaties moeten gemiddeld 35% van de bewoners woonruimte en/of voorzieningen delen met niet-gezinsleden. Tegelijkertijd wordt het delen van woonruimte en/of voorzieningen met niet-gezinsleden als zeer problematisch ervaren. Het gevoel een gezinsleven te hebben mist en er is gebrek aan privacy.

- Voorkom dat in azc's gezinnen woonruimte of voorzieningen met niet gezinsleden moeten delen. Als dit al lukt voor tweederde van de bewoners moet dit ook voor de andere gezinnen lukken.

2. Stop de gedwongen verhuizingen van asielzoekers. Richt de nieuwe flexibele opvang zo in dat verhuizen niet meer nodig is.

U schrijft: dat u deze aanbeveling onderschrijft en geeft toe dat er op dit gebied nog winst te behalen is.

Op korte termijn neemt u tot onze blijdschap aanbeveling 2.12 uit het onderzoek over! Door het eerder inwinnen van meer informatie over de situatie en wensen van de asielzoeker en het delen van die informatie tussen ketenpartners kunnen veel verhuisbewegingen 'op eigen verzoek' beperkt worden. Door deze procedure is al bij de start van de procedure bekend dat, bijvoorbeeld, een gezin een familielid heeft in een bepaalde gemeente of regio en kan daar in de uitvoering rekening mee worden gehouden.

Op de lange termijn hoopt u de verhuizingen die zijn ingegeven door de inrichting van het asielproces te ondervangen door de eerste stappen van het asielproces te laten plaatsvinden op een zogeheten 'gemeenschappelijke vreemdelingenlocatie (GVL)'. Vanuit een GVL zal worden gestuurd op directe

plaatsing in, of in de buurt van, de gemeente waar men zal gaan integreren. Hierbij zal bezien worden hoe de spreiding en schaal van de opvang hierop kan worden afgestemd. Er zal nader worden onderzocht hoe bij het voorgaande de processen en voorzieningen rond (gezinnen met) kinderen kunnen worden ingericht. Vanuit het programma Flexibilisering Asielketen, waar ik uw Kamer over heb geïnformeerd, zal contact gelegd worden met de Werkgroep Kind in azc om de invulling van het programma op dit punt te bespreken.

Dit is een stap in de goede richting: over dit punt is al veel gezegd. (o.a. de overgenomen motie van het Lid Voordewind op 14 februari 2017). En het is goed dat er eindelijk actie komt in de vorm van het programma Flexibilisering Asielketen. Ook is het goed dat de Werkgroep Kind in azc geraadpleegd wordt bij invulling van dit programma. Vooralsnog hebben we echter geen uitnodiging ontvangen, terwijl het programma al loopt en de eerste Gemeenschappelijke vreemdelingenlocaties al bekend zijn. Dit is dé kans om de asielopvang voor kinderen te verbeteren. Laat het niet voorbij gaan!

- Als vanuit de GVL gericht geplaatst gaat worden in of bij gemeente waar men gaat wonen dan betekent dit dat de spreiding van kleinschalige (!) opvanglocaties veel groter moet zijn en dat daar nu bij de huidige uitbreiding van de opvang gelijk aan gewerkt moet worden.
- Wij maken ons grote zorgen over de grootschaligheid en kindvriendelijkheid van de GVL's. Wij zouden graag zien dat ervoor gezorgd wordt dat kinderen hier niet te lang verblijven en door worden geplaatst naar de kleinschalige opvanglocaties
- Wij maken ons zorgen om de kinderen die nu in azc's verblijven. Nadat we begin van het jaar veel verhuizingen zagen vanwege sluitingen van locaties (11 azc's en ruim 1000 kinderen in totaal afgelopen zomer!), worden nu weer locaties geopend. Zo wordt azc Goes weer geopend, nadat afgelopen zomer alle gezinnen zijn verhuisd. Wij roepen u op om verder dan een paar maanden vooruit te kijken en de bezettingsgraad te verlagen, zodat minder verhuizingen nodig zijn.

3. Zorg voor meer veiligheid in de azc's, met name voor meisjes. Geef meer aandacht aan sociaal-emotionele veiligheid, ook door betere ondersteuning van de ouders. Geef alle kinderen fiets- en zwemles.

U schrijft: voor het leefgebied Veiligheid wordt door het COA op elke aanbeveling gehandeld. Een voorbeeld hiervan is dat voor kinderen en jongeren een strip is ontwikkeld die bij de intake gebruikt en uitgedeeld gaat worden. Aanvullend hierop vindt periodiek voorlichting plaats inzake een variëteit aan thema's zoals brand, geweld, misbruik, alcohol en drugs. Contactpersonen kinderen hebben aanvullende training ontvangen over mensenhandel en de risico's van gebruik van sociale media door jongeren. Ook zijn er 'zwemvlogs' gemaakt door vergunninghouders in samenwerking met verschillende externe partijen zoals Pharos en GGD-GHOR.

Dit moet beter: want het gaat over veiligheid van kinderen. Een vlog is een mooi begin, maar leren zwemmen en fietsen is cruciaal om veilig mee te kunnen doen in Nederland.

- Wij roepen op om budget beschikbaar te stellen aan het COA of een andere partij om dit te organiseren.
- Zorg ervoor dat meisjes zich veilig voelen, met name 's nachts. Zorg dat douche en toilet niet buiten de privéruimte gesitueerd is, zodat ze 's avonds en 's nachts niet over de gang hoeven.

4. Stel voldoende middelen beschikbaar voor structurele sport, spel en kunstzinnige activiteiten op iedere locatie, voor ieder kind. Juist ook voor tieners!

U schrijft: Op het leefgebied Spel, recreatie en vrije tijd wordt gehandeld op bijvoorbeeld het verzorgen van een afwisselend activiteitenaanbod en het verstrekken van beeldmateriaal met een overzicht van de activiteiten die op een locatie en in de omgeving daarvan worden aangeboden. Het uitgangspunt is dat de lessen uit het traject 'Verbeteren leef- en speelomgeving' vanaf 2019 opgenomen zijn in de reguliere werkzaamheden van het COA.

Dit is een prachtige toezegging, maar moet beter: Het traject 'Verbeteren leef- en speelomgeving' adviseert, net als ons onderzoek, dat er afwisselende activiteiten nodig zijn. Activiteiten die nodig zijn voor de kinderen zijn Sport & Spel, Kunst & Creativiteit, Informatie en Weerbaarheid. De bottleneck is dat daar nu onvoldoende geld voor beschikbaar is. Daardoor kunnen 66 % van de jongeren niet meedoen aan activiteiten. Om de lessen uit het traject 'Verbeteren leef- en speelomgeving' over te kunnen nemen is voldoende budget nodig.

- Goede opvang is de verantwoordelijkheid van het ministerie van Justitie en Veiligheid. Wij roepen u op ruimte te zoeken in de begroting van Justitie en Veiligheid voor het aanbieden van activiteiten voor jongeren en kinderen.

5. Zorg dat alle kinderen passend onderwijs krijgen, ook de kinderen met een beperking. Bevorder de doorstroming naar het reguliere onderwijs voor kinderen van middelbare schoolleeftijd.

U schrijft: hier niets over.

Dit moet beter: want het gaat hier over de toekomst van kinderen. De Onderwijsraad publiceerde in februari 2017 het advies Vluchtelingen en onderwijs¹. De Onderwijsraad constateert dat de toegankelijkheid van onderwijs voor vluchtelingenkinderen en de kwaliteit onvoldoende is, hetgeen een negatief effect zal hebben op de latere integratie. Het vorige kabinet gaf aan dat het aan het volgende kabinet (dit kabinet dus) is om te bepalen of, en zo ja op welke facetten het beleid verbeterd wordt. De Werkgroep Kind in azc dringt er op aan om met de bewindspersoon van het ministerie van OCW in gesprek te gaan en het advies integraal over te nemen en vraagt de staatssecretaris hierbij prioriteit te geven aan:

- Toegang tot voorschoolse opvang voor alle kinderen.
- Het bevorderen van de doorstroom van vluchtelingen uit de internationale schakelklassen naar het vervolgonderwijs die recht doet aan hun capaciteiten in plaats van een te laag niveau zoals nu gebeurt.
- Verbeter de toegang tot speciaal onderwijs, zodat ook vluchtelingenkinderen met een beperking of handicap naar school kunnen.

6. Verbeter de toegang tot gezondheidszorg. Met name de toegang tot geestelijke gezondheidszorg heeft verbetering. Introduceer een standaard assessment voor ieder kind en bied overal weerbaarheidstrainingen aan.

¹ <https://www.onderwijsraad.nl/publicaties/2017/vluchtelingen-en-onderwijs.-naar-een-efficiëntereorganisatie-betere-toegankelijkheid-en-hogere-kwaliteit/item7508>

U schrijft: het COA hiervoor adequaat staand beleid heeft. Naar aanleiding van het onderzoek zal gekeken worden waar dit beleid eventueel verder aangescherpt kan worden.

Dit moet beter, maar misschien zet u een stap in de goede richting: want uit het onderzoek van het COA i.s.m. de Werkgroep Kind in azc, blijkt dat er niet overal voldoende aanbod is én dat de informatie hierover vaak ontbreekt. Waardoor in 50% van de onderzochte locaties geen enkel kind gebruik maakt van geestelijke gezondheidszorg.

- Wij roepen u op om met de bewindspersoon van VWS in gesprek te gaan over hoe dit op te lossen. Vooral met het oog op de overdracht van de jeugdzorg naar de gemeenten per 1 januari 2019. Gemeenten moeten voldoende geëquipeerd zijn om een adequaat aanbod van zorg en preventie voor vluchtelingenkinderen te bieden.
- Wij roepen u op het door u beloofde 'kijken waar dit beleid eventueel verder aangescherpt kan worden' serieus en vindbaar te beleggen. Vanuit de Werkgroep Kind in azc denken wij graag met u mee..

Daarnaast wordt op slechts drie van de tien locaties weerbaarheidstrainingen aangeboden aan kinderen.

- De Werkgroep Kind in azc roept op om het aanbod te vergroten.

7. Zorg voor kindvriendelijke voorlichting over de asielprocedure voor alle kinderen. Verbeter de ondersteuning van ouders zodat zij beter in hun kracht staan en hun kinderen kunnen ondersteunen. Laat hen de taal leren en bied hen kindvriendelijke informatie, zodat zij ook hun kinderen kunnen vertellen over de situatie en procedure. Verminder zo de angst en onzekerheid bij kinderen.

U schrijft: dat dit een aanbeveling is waarin reeds wordt voorzien. En daarnaast dat het COA aandacht vergroot voor informele (toegankelijke) vormen van ouderschapsondersteuning te bezien in hoeverre het mogelijk en verantwoord is om deze aanbevelingen over te nemen. Daarnaast schrijft u dat er in het kader van het traject 'verbeterde speel en leefomgeving' onderzoek wordt gedaan naar kindvriendelijke voorlichting.

Dit belooft verbetering!

- wanneer kunt u rapporteren over de bevindingen van het COA en de mogelijkheden de aanbevelingen over te nemen?

8. Stel op iedere locatie een onafhankelijke vertrouwenspersoon voor kinderen aan waar ze hun eigen vragen, angsten, verlangens en ideeën kunnen uiten.

U schrijft: hier niets over.

Dit moet beter: omdat uit ons onderzoek kwam dat 60% van de kinderen geen vertrouwenspersoon heeft waar ze met problemen terecht kunnen. Bovendien blijkt uit onderzoek naar de sociale veiligheid van bewoners in asielzoekerscentra van de Inspectie Justitie en Veiligheid² onder meer dat

² <https://www.inspectie-jenv.nl/Publicaties/rapporten/2018/10/19/sociale-veiligheid-van-bewoners-in-asielzoekerscentra>

bij geen van de bezochte locaties een coördinerend vertrouwensfunctionaris bekend was. “De Inspectie constateert dat negen van de twaalf azc’s (nog) geen opvolging gegeven hebben aan het voorschrift dat op elk azc twee contactpersonen veiligheid aangewezen dienen te zijn.”

- Monitor of het beleid dat op iedere COA-locatie een medewerker moet zijn die de rol vervult van coördinerend vertrouwensfunctionaris wordt uitgevoerd en handhaaf dit vervolgens ook.

9. Stel op iedere locatie een medewerker aan die verantwoordelijk is voor het welzijn van kinderen.

U schrijft: dat het COA binnen het traject genaamd ‘Verbeteren leef- en speelomgeving’ de rol en positie van de contactpersoon kinderen versterkt.

Dit belooft verbetering! En dat is ook belangrijk, want het staand beleid, namelijk dat hier op elke locatie 0,5 fte voor beschikbaar is, wordt op veel locaties niet uitgevoerd.

- Wij roepen op te monitoren of dit beleid vanaf nu wel uitgevoerd wordt.

10. Sluit de gezinslocaties bij het opzetten van de nieuwe, flexibele opvang. Onderzoek alternatieven.

Uitgeprocedeerde gezinnen verblijven niet in azc’s maar in gezinslocaties. Voor de gezinslocaties gelden bovenstaande verbeterpunten ook. Echter, de situatie daar is zeer schrijnend, blijkt uit het onderzoek: de voorzieningen zijn soberder, het leefgeld is minder en het regelmatig oppakken en in detentie zetten van gezinnen is traumatisch voor kinderen.

U schrijft: zoals ik al aan de Kamer heb toegelicht tijdens het AO van 13 juni zal ik de aanbeveling om gezinslocaties te sluiten en de gezinnen onder te brengen in een regulier azc niet opvolgen. De gezinnen die in gezinslocaties onderdak krijgen, hebben geen rechtmatig verblijf.

Dit moet beter: omdat uit het onderzoek blijkt dat zij het verblijf op gezinslocaties als traumatisch ervaren. Ook ervaart een groot deel van de kinderen het verblijf in een gezinslocatie als onveilig.

U weet dat kinderen vaak jarenlang op deze locaties verblijven. Omdat uitzetten onmogelijk is, bijvoorbeeld omdat het land van herkomst de gezinnen niet terugneemt of omdat er nog beroep aangetekend wordt. Er is bovendien geen enkel bewijs dat gezinslocaties een spoedigere terugkeer bewerkstelligen. Het tegendeel is waar: gezinslocaties maken mensen inactief en afhankelijk. Dit is precies het tegenovergestelde van de kracht die zij nodig hebben om terug te keren.

- Wij roepen op tot sluiting van de gezinslocaties.
- Houdt gezinnen die terug moeten keren actief en geef hen intensieve begeleiding. Verken hierbij de mogelijkheden om met andere partijen te werken dan DT&V en IOM, wanneer bewoners daar meer behoefte aan hebben.

Ondanks alle verschillen, beschouwt het Internationale Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) alle kinderen vanuit een belangrijke overeenkomst: ze zijn allemaal kind. Zij hebben het

onvervreembare recht om op te groeien in een veilige omgeving en toegang te krijgen tot goede gezondheidszorg. Verder hebben zij recht op privacy en passend onderwijs en op inspraak bij besluiten die over hen zelf gaan. Kinderen hebben deze rechten in Nederland onafhankelijk van hun nationaliteit of verblijfsstatus.

Daarom is het onze plicht om de leefomstandigheden voor hen zo optimaal mogelijk te maken. Daarom verzoeken wij u om uw inzet te heroverwegen en verbeteringen door te voeren die recht doen aan deze kinderen.

Met vriendelijke groeten,

Namens de Werkgroep Kind in azc,

Helen Schuurmans

Coördinator Werkgroep Kind in azc

De Werkgroep Kind in azc is een coalitie van:

UNICEF Nederland

Defence for Children

VluchtelingenWerk Nederland

Kerk in Actie

War Child

Stichting de Vrolijkheid

Save the Children